

Megjelenik a lap **Temesvárott** minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben, akár postai széküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap házhozordásáért rendelést tehetnek a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros, bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTŐ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizetni helyben a szerkesztőségnek, vagy a helyb. könyvkereskedésekben; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál a szerkesztőséghez utasítandó bérmentes levelekben.

Hirdetések mindenközhasználatban lévő nyelven fölvetetnek. A beiktatásért minden három hasábos egyes sorért 4 p. vagy 7 uj krajcárnyi díjszámitatik.

Kiadó hivatal: belváros, bécsi utca Uhrmann Márton műkereskedésében.

Kedd, július 31. 1860.

31. szám.

Harmadik évi folyam.

 Előfizetést még mindig elfogadunk félévre 3 ft. 15 krral és teljes számú példányokkal szolgálhatunk.

Szomorú esztendő.

Történeti rajz.

XVIII.

Csak egy hó alatt hova hanyatlott Székely szerencséje! Borbély, Török, Bethlen csak később érkezhetének meg, a várak tetemes őrségeket vettek igénybe, a tatárok egy része haza ment, Makó serge semmivé téve, s Bektes basa egyenetlenség következtében elvált. Alig rendelkezhetett 6000 ember fölött.

Elhatározá lassan folytatni útját, s míg serge meg nem szaporodik, vagy Rudolftól újabb béke feltételeire nem kap választ, csatába nem ereszkedni. Így ért Brassó alá a papírmalom közelébe.

E közben az ellenséges táborban rá nézve kedvetlenül események történtek. Rácz és Deli Markó folytonosan sietteték Radul s követei is ellenforradalommal fenyegették ha el nem indul. Másfelől a vajdához küldött követei, Halmágyi és két brassai polgár csaknem rosszul jártak. Ezek ugyanis tisztába kívánták hozni a dolgot, békét vagy hadat akar-e a vajda? De a Kraker által felbujtatott tömeg kikérte, szét akarta tépni, s csak elbuvás által menekültek. Így tőlük Székely semmit sem tudhatott meg. Továbbá egy rác előőr csapat átszökött a Markó táborába. Kémei azt is hirül hozták, hogy Bástá tetemes sereggel közeleg. Tehát félhetett hogy két tűz közé kerül. S végre hosszas halogatás után, bár későn Radul is megérkezett.

Mit vala tennie? inkább bukjon az ügy csatamezőn mint lassu késedelem által!

XIX.

Július 17-ike volt? Az oláh tábor már két nap óta nyugodott. Radul is, egészen vezérei s katonái befolyása alatt teljesen eltökélte magát a harcra. S kora reggel megtámadá Székelyt, ki magát szekér torlaszokkal vette körül, s az első támadásra mindjárt utat tört magának azon keresztül. Itt Deli Markó tüntette ki

magát. A legsűrűbb golyó- és nyilzaporban tört előre, fejsze, balta s más vágószerekkel, s annyi szerencséjével hogy embereit Székely katonái páratlan kitartással sem tudták visszaverni.

Az idegen nép gyáván viselte magát. A tatárok legelőbb megszaladt. Bektes álóltönyben menekült alig a csata kezdetekor.

Csak az erdélyi sereg maradt helyén a sáncokon belől ott, hova vezére állította; sem nyil, sem golyó, sem kard ellen nem hátrált. Elesett, meghalt, drágán adva életét. Itt a gyűlölet küzdött a gyűlölet ellen s az nem szokott kegyelmet venni és osztogatni. A csatát a tulnyomó erő már rég megnyerte, de a küzdőket nem kergethette szét. Végre a gyalogság utolsó emberig el volt esve, s a lovasság küzdött és küzdve vonult vissza.

Székely mindig elől volt, s most hátul ezek sorában. Rácz megismerte, rákiáltott, hogy adja meg magát. Székely barnapej lovát megfordítá s annyi hidegvérűséggel, mennyit halálperceiben csak a legelszántabb jellem tüntethet ki várta be a támadást. „Hadd veszszek el én is, — mond — a hazával!” Barátai közül többen körülvették őt. Ezek már mind elestek, s Székely még állt és küzdött. Lovát holttesteken járt kardjának áldozatain. Végre midőn pánccélját feje fölébe emelte, feltartani vele a kopja-ütéseket, egy golyó leteríté lováról. Rácz ott termett és levágta fejét.

Rácz e még halva is tisztos méltóságos főt Brassóban karóba huzatta. Azután lenyuzatta bőrét, mely tetemetlen rothadt el. Koponya csontjai több ideig heverték a piacon, míg nem egy brassai polgár kertjébe eltemette.

E nap volt Erdély bertalan-éjje. Az erdélyi nemesség s aristocrazia szebb jobb része — csak egy buza földön 13 főur, mint Apor írja Metamorphosisaiban — ott feküdt a csatamezőn, szám szerint többen 3000 embernél, mindazok kik a mult terhes évek viharaiól megmaradtak. A cronikusok szerint Erdély katonasága s nemessége jobb felét az napon elveszté; akkor mindenik úgy hívé, hogy a haza sorsát e csata dönti el, ha elbukik az, hogyan kíváná ő tulélni? *)

*) Székely Mózes fejedelmen kívül Földy István, Bogáth Mihály és őt Apor testvér elesett. Bethlen Gábor szerencsésen menekült Karansebesté. (Szerk.)

A brassaiak egy gödörbe temették a leölteket, az egy ügyért egy szívvel küzdő áldozatokat, s e jellemzetes siriratot metszették fejfájokra:

Quos genuit Cives, hic Transylvania claudit,
Heu parvo tumulo quanta ruina jacet!

XX.

Székely Mózsos minden esetre egyike Erdély leg-tiszteletre méltóbb jellemeinek. Egész életén át egy elv, egy eszme mellett küzdött, szilárd elhatározott kitartással s midőn azt elveszettnek hitte, önmagát is romai alá temette. Jobb katona volt, mint statusférfi; bárha egy ilyennek ügyessége s számításaival is birt. Mindkét tekintetben főjellemvonása a merészség, s míg emez, erdélyi hadjárata alatt közel vitte a célhoz, elelejté attól Mihály vajdávali affaire-je, mely kevés diplomatiái bölcsességet tanusított.

Szegény, közép székely szüléktől származék, ki cimert is önmaga vivott ki magának. Báthori Istvánnak Békesseli hadában s lengyel táborozásai alatt hű követője s utóbb Báthori Endre hadainak fővezére volt. Katonai érdemekért szép javadalmakat nyert.

Cimere: két fenálló oroszlán, körmük közt koronába dugott karddal. Jobbról s balról a hold telte s fogyatkozása. Felirata: „Supra Lunam omnia aeterna; infra vero quaelibet potentia adeoque omnia mortalia caduca sunt.“ Pénzt is veretett, — ma igen ritkák, — e cimerral, melyek hátuljáni körirat: „Dominus Protector meus. Moses Zékely de Semjénfalva, Voyvoda Transylvaniae et Siculorum Comes.“

Utolsó hada, s az abban elestek fényes bizonyítványai népszerűségének.

* * *

E had következményeit, egy télen át tartó zsarnoki uralkodásnak történeteit kell még elmondanunk.

A brassai csatából megmenekültek nagy része török birtokokba vonult.

Básta hadával Szamosujvár alá ment, s Kolosvárt a végpusztulástól s dühétől csak Sennyei Pongrác tartotta meg.

A gyulafehérváriak átmentek a határon. Csak 60 tehetlen nő és öreg maradt ott, s az oda rendelt őrség ezeket is lemészárolta. Az őrséget viszont egy kóbor csapat darabolta össze, mely Borbélyal, s Székely néhány megmaradt s Brassó alól elkésett őrsérgével egyesült.

Ezek Dévánál táboroztak. Először Básta egy csapata verte meg őket (aug. 6-án;) aztán a német sergek közeledténél hírére Karánsebesre indultak, s mielőtt oda érkezhettek volna, Básta egyik vagy másik csapata támadta s szalasztá meg őket. (aug. 8.) Borbélyal kevesen érkeztek a kitűzött helyre.

Ekkép senki sem maradt az országban, ki a beütött sergeknek ellenállhatott volna. Radul sergével Dévára ment, s utjában kikre haragudott azokat felakasztatta. Básta is odaérkezett s szeptember 5-ére országgyűlést hirdetett.

Krauszenek császári biztos az ország újra alkotásához fogott. De ő inkább vérbíró volt. Kegyetlenkedett, zsarolt.

Az országgyűlésen alig száz ember jelent meg Tótházy kolosvári királybíró elfogták s felakasztották A többiekkel is gyalázatosan bántak.

„Igazságot akarnak-e vagy kegyelmet a rendek?“ e szavakkal nyitotta meg Krauszenek az országgyűlést.

„Igazságot!“ volt az egyhangú válasz.

„Mindnyájan megérdemlitek a halált!“ mond a biztos dühvel távozva, s Mátés Sándorral egy csapat kiválogatott erejü bakót küldött az országgyűlési terembe. S valóban az öreg Sennyei közbenjárása nélkül a rendeket mind öszve darabolták volna.

A biztos pedig rendelé mint következők: (septemb. 13-án.)

1. Az országgyűlésre megjelenteknek javaik megahagyatnak, jövedelmeik negyede azonban a fiscusé.

2. A brassai csatában megjelentek, s menekvők javai a fiscusé.

3. Vám, harmincad, dézma, a kamara birtokaivá lesznek.

4. A hűtlen városok kényszerítettessenek a romai kath. vallás fölvételére.

5. A Székely kezébe került városokra roppant sarc ítéltetett.

6. A hűtlen városok municipalis szabadalmaikat veszítik.

7. Az országgyűlésen megjelentek kegylevelet kapnak.“

Ezt követé a börtönözések, elítélések, gyilkolások, rablások hosszú sora.

A Karánsebesre menekültek Bethlen Gábort fejedelmé választák, de ő nem fogadta el. Nem fogadta el Básta visszajöhetésére adott engedélyét sem. Másfelől Bektás sem biztatá őket segélylyel. S így végre az öreg Borbély bejöhetségi engedélyért folyamodott. Könnyen megnyerte. De visszatérte nyolcadik napján meghalt.

Erdély, a hadak, éhség, pestis, az inség minden neme által néptelessé lett, az utolsó csepp vérét is elvesztett Erdély kormánya Bástára ruháztatott, ki ezt tiz biztos közt felosztá.

„Isten kegyelme“ mond Olthárdi latin naplójában, „hogy nem vesszék el minnyájan!“

Isten kegyelme, hogy ez uralom csak egy télen át tartott.

Szilágyi Sándor.

Szeleburdi Miska naplójából.

Libri Tristium.

Ki nem ösmerte Doctor Eiselét és Baron Beiselét?

Doctor Eiseléről csak azt nem lehet tudni, hogy

Doctor der Rechten, vagy pedig másféle Doctor, vagy tán csak is Magister, a nép nyelvén: Felcser volt.

Ámbár a sok Doctor der Rechten urak hiszem mindenütt úgy járnak mint nálunk, hogy köztük bajos „den rechten Doctor“, ki minden bajokban segíteni tudna, kitalálni.

Baron Beiselével már könnyebben tisztában lehetünk, miután sok embereknek állítása szerint, az ember csak a bárónál kezdődik.

Ha azonban a két touristát személyesen nincs is szerencsénk ösmerni, copfjukkal némely érintkezésbe jöni elég bő alkalmunk volt.

E híres két utazóról, kik néhány évvel ezelőtt a keleti, olasz, és más kérdések hiányában nem csak Isarnak sörben uszó boldog népét, hanem majd az egész mivelt világot érdekelték, egy darab ideig mitsem lehetett hallani, mint: hogy hátramaradt podgyászokra várakoznak.

Az egész világ figyelme akkor nem Páris, hanem München felé volt irányozva és mindenki azt leste mit hoznak a jövő lapok Baron Beiseléről és Doctor Eiseleléről? és mennyire nagy volt meglepetésük, midőn azt olvasák: „Még mindig várják podgyászukat.“

Ámbár akkor is úgy volt mint ma, hogy midőn az embernek kíváncsisága a legmagasabb fokra csigáztatik, híres eseményekről, fontos életbe vágó közleményekről ábrándozik, akkor: parturiunt montes prodiit ridiculus mus.

Nesze semmi, fogd meg jól.

És mint Doctor Eisele és Baron Beisele egyre várakoztak pogyászokra, úgy vártam én is az utolsó időkben, mintha tűn ültem volna, — a Delejtút.

Utoljára azon gondolatra jöttem, hogy tán nagyon is hegyes a tüje, azért fogják oly gyakran a fülénél.

Majd a Delejtüre is reáillenek az irás azon szavai: könnyebb egy kompkötelet a tű fokán keresztül huzni; mint a Delejtút azon kemény ur, kinek neve censur, vetoján keresztül csusztatni.

Ily körülmények között aggodnom kellene ezen lap sorsa felett, ha nem tudnám, hogy ez is olyan mint Mária Stuart, ki jobb volt hírénel.

Ámbár az is áll, hogy ha ez sokáig így megy, akkor a Delejtűnek sem híre sem hamva.

Akkor kereshetjük a sok lapok halmazában, mint a széna boglyába hullott tűt a Delejtút.

Én csak attól tartok, hogy utoljára én is rossz hirbe találok jöni és mint egy valaki, egy német sógor azon kérdésére: „kicsoda ez az ur?“ azt felelé: „nem illik ugyan rosszat valakiről mondani, de úgy látszik, hogy ügyvéd,“ majd azt találják rólam is mondani: „Nem kellene ugyan rosszat valakiről állítani, de úgy látszik, hogy a Delejtűnél dolgozik.“

Utoljára a Delejtűnek dolgozó háza oly rossz hirbe talál jöni, mint bizonyos más házak, melyeket mindenki, mennyire lehet, kerül.

De mi a fő, még az is megtörténhetik, hogy azért

mert kegyed műhelyében dolgozom, utoljára tán meg is dolgoznak.

Ez annál könnyebben történhetnék meg, mert most úgy is a dolog ideje.

És azért e feletti félelmemben azt sem tudom, hogy fiu vagy leány vagyok-e.

És igen könnyen megtörténhetnék, hogy midőn egy reggel kegyedhez jönnék és kegyed engem a hivatalos nyelven kérdezné: „was wünschen Sie“ azt felelném mint az egykori cliens ügyvéde azon kérdésére: „was wünschen Sie“ azt felelte egész zavartan: „ich wünsche — guten Morgen.“

Vagy mint a tanítvány a mester azon kérdésére: „ki teremtette a világot?“ egész megijedten azt felelte: „én nem.“

Aztán azt sem tudom, hogy miről irjak, miről beszéljek.

Az időjárásról nem lehet, mert ez a csillagászok és kalendárium készítőknél a feladatuk, és azért könnyen azt találnák felelni: „Schuster bleib' bei deinem Leisten.“

Aztán minek is olvasná a Delejtű a csillagokból közellévő sorsát, melyet különben is ösmerehet.

Az annál inkább felesleges, mert időről általában beszélni nem lehet; ugyanis ha az ember rossz időkről szólana, célzásnak vennék, ha pedig jobb időket jövendölne, plane célzásnak lehetne venni.

Politikáról nem lehet szólni, mert ezt találnak felelni, mint az egykori táblabíró a közgyűlésen egy a politikába belébocsátkozott fiatal embernek mondá: „hagya el amice, nem bizták azt az urra.“

Az oskoláktól szólni, tiltja a nevelés, és a lap nem iskolázthat senkit, mert ha azt bátorkodnánk ajánlani, hogy jó volna [több gondot a nevelésre fordítani, igen könnyen azt a tanácsot adhatnák: medice cura te ipsum.

Közügyekről szólni, plane ügyetlenség volna. Tehát bajos boldogulni, ha csak azon ajánlatot nem akar-nók követni, melyet egy valaki szomszédjának adott: „nem bánom szóljon az ur, de fogja be a száját.“

Vagy mint egy dühös toasztívónak, ki társát kérde: „was glauben Sie, soll ich jetzt auch einen Toaszt halten“, ez azt felelé: „wenn Sie just etwas halten wollen, so halten Sie ihr Maul.“

De ez még mind megjárna, csak lehetne olykor tréfálni, a mit mindig maga határai közt tennénk, miután tudjuk, hogy nem jó nagy urakkal egy tálból cse-resnyét enni.

Erről annál kevésbbé felejtkeznénk meg, miután tudjuk, hogy többé azon furfangos kérdésre: „melyik fa nem éget,“ adott felelet: a tréfa, sem áll többé, mert már a Delejtű is néhány ártatlan tréfa miatt ezzel együtt került a tűzre, azt mondatván neki: rossz fát tett a tűzre.

Ily körülmények között tehát semmi esetre nem ártana, ha lehetne a Delejtút valami biztosító társulatnál a tűz ellen biztosítani.

Ez annál szükségesebb volna, mert tán ismét emelhetné creditjét, mely az utolsó időkben közbenjött tűz-

vész által megingattatott annyira, hogy ő is elmondhatja mint sok mások:

„Már többé itt
Nincs csepp credit.“

De hogy is volna, ha nem ad egyebet ki, mint — rosz papirost, roszabbat mint bár melyik börsén.

És pedig oly roszat, hogy mielőtt még forgalomba jön — elégettetik.

Ezek után mit kívánhatnék forróbban mint azt, hogy szent Florian vegye önt és lapját oltalma alá és őrizze meg a lángok dühétől, és mint a rómaiak azt kívánták az új trónra lépő császárnak: „sis felix uti Augustus“, azt kívánom én is a Delejtűnek, hogy legyen szerencsés mint bizonyos zuglapok, melyek eddig még tűz által el nem pusztultak, és autodaféktól nem is tarthatnak.

Csalározás a nyelvügyben.

A nyelv a legszentebb sajátunk, mit az anyatej és léggel szoptunk be, oly elidegeníthetlen tulajdon, mit míg a tulajdonos gyáván el nem hágy, addig tőle semmi jog, hatalom, semmi törvény el nem zsarnokolhatja.

Különösen a magyar nyelv bir e hatályljal, mit a magyarok istene védpaizsa alatt ezredévek óta utódaira fenntartani érdemesnek hagyott, ki ezt mint nemzeti ereklyét védi, ápolja és emeli. — Okai ennek azon elvitázhatlan előnyök, melyeket oly című munkámban: „A magyar nyelv eredete és előnyei, s javalat arról, mikép lehetne a magyar írást könnyíteni s egyszerűsíteni. Irta id. Mándy Péter. Nyomatott Szathmáron Kovács Mártonnál 1858.“ gyenge ecsettel bebizonyítani törekvék. Most közelebb a felvett célhoz.

Örömmel ragadtam azon rövid, de őszinte tömört értekezletet, melynek címe: „Vázlatos jegyzetek a magyar nyelv és helyesírás körül Csalomjaitól. Balassa Gyarmat, nyomatott Kék Lászlónál 1859.“ — Örvendettem, hogy szerző velem párhuzamos ébresztést keltetve, a magyar írás egyszerűségét, s a kettős betűk egybeolvasztását tűzte a többek közt célul.

Azonban azon meg kelle ütököznöm, miként a 11-ik lapon ez elvet általa vélvén megpendítettnek, azt állítja, hogy az indítványozott betű-ragok alakját addig pártolandja, míg azok helyett más valaki jobbakkal föl nem lép.

A fentebb említett igénytelen értekezletem a magyar tudományos akademiának elébb már egy évvel 800 bekötött példányban oly célból adatván be, hogy azok világ elébe bocsáttatván a bejövő jövedelem valamely kitünő, s magyartól származó új találmány jutalmazására fordíttassék: némileg visszatetsző, hogy arról szerző Pest szomszédjában lakó a Pesti Napló 1858-ki közzététele után semmi tudomást nem vett*).

*) Talán ha K...kas M...n kukorikolta volna? több sükkert látandott, kinek üstököse aléltat éleszt, és a mozdu-latlant tevékenységre serkenti.

Ugy hiszem ekkor tőlem szerző a kettős betűk összeolvasztó egyszerűbb jegyeit önként elfogadta volna, melyek t. i. az öveinél kisebb kondorításuak s egyszerűek levén, ha nem csal nézetem? a gyors és folyó írásra is alkalmasabbak. Ugyanis a kis folyó **gy** és **sz** jegyem az írásban régebben használva; — ugy a kisebb **ly** és **ny** jegyei (74. lap) a régibb századbeli nyomatokban is gyakorlatban levén, azokat mellőzni, s ujakkal cserélni szükségtelennek látszik. — Ezek csak fölelevenítendőek.

A **cz** kiküszöbölésében szerzővel egyet tartok, melynek okait 78—80 lapokon bővebben felfejteni törekedtem; melynek célirányos voltát (81. l.) Döbrentey, Révay, Márton, Tancsits és mások régebben belátták.

Azonban midőn szerző **c** mellől a **z**-et kihagyandónak véli, ugyanakkor a **c** mellett gyakorlatban álló **s** betűt említésbe hozni feledi, holott ezen **cs** is szintén összetett betű, mely hangzat egy oda alkalmazott új betű-jegygyel éppen ugy leirathatik, mint a **cz**. Ezekre így utalok én a 11-ik lapon, több példákat hozván fel a 128—138-ik lapokon.

Most a mai hibás gyakorlat ezt kétképpen iratja, így **cs** és **ts**, — péld. **cseng**, **csorog**, **csattog**, **csak**; — és így fordít **ts**, veszit **ts**, **onts**, **bonts**, tüzet perdit **ts**, jelents, vásot **ts**ág, romlot **ts**ág, veszet **ts**ég, megmen **tse**, kiönt **tse**, megszán **t**sa, számít **tson**, lágyit **t**sa, kondorít **t**sa, fordít **ts**ák, segít **ts**étek. Így a **cs** nem egyetlen jellel, de a bevett divat szerint 4 betűvel **cs** és **ts** tulhalmozva és helytelenül iratik. Még helytelenebbül esne pedig így írni: Vásot **cs**ág, kiön **cse**, roncs, boncs, megszán**cs**a, fordicsad.

A mikor tehát a származtatás kiméletiből az igék hajtogatásában a **ts** betű kimaradhatlan, s arról lehagyni nem is szabad: erre behozandó egyes jegygyel a **cs** hang tökéletesen kinyomathatik, és szükségtelennek mutatkozik tovább is 4 betűt használni. Azonban:

Ne állítsa senki — mint szokás nagy bölcsen — ez elvet a mélyebb hangnyomatok, és párhuzam megpendített elméi mellett gyermekes bibelődés és betűzéseknek tartani. Nyelv-bölcsélet rejlik ezekben. — Az idegen francia író Gerando (62. 63. 65. l.) önként bevallja, mily hozzá hasonlithatatlan erőt fejt ki a magyar nyelv egyes betű változtatásokban. Kérkedésen kívül itt ebben más nem utánozhatja, s felelyebb áll az a legmiveltebb francia, német, angol és olasz europai nyelvek fölött.

A **dz** és **dzs**-nek (72. l.) ellenbe új jeleket hozni feleslegesnek vélem. Ellenben az ékezesekben a minta iratok nyomán jeles meggazdálkodások hozathatnának be az írás-rendszerbe.

Ezeket előre bocsátva 30-ik lapján említett azon indítványához, melyben ő egy ítéseti közlöny létesítését javalja, az ott elmondott célra és okokból én is csatlakozom. Mert a ferdeségeket megróvni és tisztítani a nyelv méltósága igényli. Ettől egy egyenes lelkű író sem vonakodik.

Idősb Mándy Péter.

Régi levéltárca.

(Közli Knauz Nándor.)

IX.

Gabriel DEI gratia Electus Hungariae, Dalmatiae, Croatiae Sclauoniae etc. REX, Transyluaniae Princeps ac Siculorum Comes. etc.

Prudentes ac Circumspecti fideles nobis dilecti Salutem et gratiam nostram. Beöchiülletes hiueinket Kaszay Istuant Tanacsunkat es Frater Istuant egyyk Erdely Itéleö mesterünket az szent békesegnek Romay Csaszarral eö Felsegeuel ualo tractatussara kelletuen bocsatunk; mivel mi Erdelybeöl üket igen syetseggel csak Postan hiuattuk uolt ide hozzank, ez okon louayk eö magoknak itt nem léuén: Igen serio hadgyuk es parancsollyuk hwsegteknek, hogy ez parancsolatunkat valami siketseghre nem véuén, mindgyarast mindeniknek kocsyok eleyben hat hat louat ollyat szerezzetek, hogy mind alkotmatosson — s- mind tisztessesegen oda mehessenek rajtok az Tractatusnak helyere, es illyen keözeönseges jora uezendeö dolgunkban, se nekünk, se az Orszagnak megh ne fogyatkozzanak. Secus non facturi. Datum ex Castris nostris ad Oppidum Szencz positis die 21. Septembris. Anno Domini 1621.

Gabriel.

X.

Gabriel Dei gratia electus Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Sclauoniae etc. Rex. Transyluaniae Princeps et Siculorum Comes etc.

Prudentes ac Circumspecti fideles nobis dilecti, Salutem et gratiam nostram. Adak ertesünkre hogy Varostokban az monetakat, az my rendelesünk szerent nem akarnak el uenni. Annakokaért hadgyuk es serio pa-

ranczollukis publice kialtassatok megh, hogy mind araniat, tallert, feltallert es egiebfele monetakat az my rendelesünk szerent minden rendbeli emberek el uegiek, mert ha ki el nem akaria uenni, minden bizonnal az homlokaban süttettük. Secus non facturi. In reliquo eisdem benigne propensi manentes. Datum ex castris nostris ad Ciuitatem Szakolecza positis die 29. Septembris 1621.

Gabriel.

XI.

Gabriel Dei gratia Sacri Romani Impery etc. Transyluaniae Princeps, partium regni Hungariae Dominus, Siculorum Comes ac Opoliae Ratiboriaeque Dux etc.

Prudentes et Circumspecti nobis dilecti, Salutem et gratiam nostram. Varastokban Korziomakon hagiattott és kiároltatott borainknak az áraban maradott volt hatra ezer hatt szaz es eginihani forint, az mint Elés Mesterwnk bizonios ott leueo szemelliek eleött computalta volt. Azert hadgyuk es parancziolliuk hwseghteknek, hogy az meli hiueink mostan Pater Kalditt uarostokban uisza késerik, az megh mondott summa penztt Mindzenti Janos kezehez véuén, ugian azon kisereö hiueinkkel edgiwtt, magauul hozza utannunk minden fogiatkozas nelkw. Secus non facturi. Datum Nouizoly die 1. Januarii Anno 1624.

Ha kart vallanj nem akartok az penzt mingjart eleo adassatok kerestessetek által a kjre Biratok eleot Eles Mesterünk bizta es varos peczyete alat mynket tudosiczyatok rolla mint attatok kezeben oda küldéot szolgainknak.

Gabriel.

(Az utóirat Bethlen saját kezétől.)

TÁRCA.

Vész és nemtó.

Történelmi beszély

Ránosztai Rezsőtől.

(Folytatás.)

Szomoru kopársággá vált a táj . . .
Kiszáradtak a mosolygó mezőség virágai . . .
Lombtalan száraz ágaikkal állottak a leveletlen fák . . .
A juhnyájak ide-oda szaladgáltak, a kiaszott vetéseken keresve táplálékot. S ha innen onnan, lecsillapítá is első éhségét a szegény állat; vizet nem találhatott . . .

A szürke poros föld tátongó nyílásokká repedezve, a nap forró sugárai alatt mintegy égni látszék . . .

A merre a szem látott, csak halvány beteges arcokkal; szomoru éhes emberekke' lehetett találkozni Magyarhon tájain.

Pusztá kihalt volt a máskor népes város és falu . . .

Az emberek hallgatva néztek egymásra ha összehalálkoztak: nem panaszkodott egyik a másiknak, tudta, hogy nem segíthet rajta.

Megbüntette az Ur Pétert gonoszságaiért, — írják a történet lapjai; — megbüntette a legkeményebb csapásokkal; de megbüntette érte s udvaráért népét is . . . S a nép megve látá az éhhalál és dögvészben a sujtó kezét, mely reája nehezedék.

Megszakgatott ruhával üle a király összetépett székén, mintegy két hóval később az előbbi események után.

Fedetlen fejének gyér szálain körülengett a meleg tikkasztó szél. Szomorú kéjdulta arcán a betegség és gyötrellem nyomai, — neheze ére eső mozdulatain gyöngeség és fájdalom valának kifejezve; de ő azt nem bánta, ő most gyászolt... Gyászolta a szerencsétlen népet, gyászolta önmagát. Babonás lelke hitábrándokban keresé a vigaszt, s midőn durva kicsapongásaiban a hit tiszta vezérszavát elvetve, a vallásosságtól ép ellenkező oldalra ragadtatnék, pogány szertartások nevétséges cselekményeitől sem tartozkodék.

Egy jós jelent meg a király előtt, egyike azoknak kik Péter korában még egész Kálmánig csaknem mindenütt találkoztak.

A jó meghajtotta magát, leborult a földre...

Miért jöttél? — kérde szomorúan a király.

Uram király megkérdeztem az éjjel a hősök szellemét mint parancsolád — s vigyáztam a feleletre!!!

Nos, mit halottal?!

Azt mondák, vétkeid miatt büntetnek az istenek.

Ki tanított ily vakmerőségre, — kiálta nehéz hangon a király!

Ekkor belépett a király gyóntatója, s komoly szigorú hangon mondá:

En uram király!

Péter lesüté szeméit a szeliden szigorú szerzetes arc látásánál....

A szerzetes tovább folytatá:

Keresztény fejedelem vagy, s hitetlenek módjára élsz. — Ne a hősök szellemétől kérdezősködjél, de vizsgálj meg öntudatodat... Hány nőt tettél te és udvarod férje iránt hűtlenné? — hány leánynak pártája hullott le kezeitek durva érintése alatt?... Gondold a férjek átkát!... Jussanak eszedbe a megcsalt áldozatok szégyen s fájdalom könyei!... S te még kétkedni tudsz, hogy gonoszságaidért büntet istened?... Ne terheld lelked újabb vétkekkel... A dögvész dühöng, — martalékjai százankint hullanak sirba.... Egy óra, egy negyed, s talán neked is szólni fog a halálharang.... Gondolj kérlek lelkedre. —

A király szót sem tudott szólani... A szelid arcú szerzetes tovább folytatá:

A nő, kit te utoljára védelem ürügye alatt magadhoz vedél s kit te kincseidnél jobban őrsz, nem leány, miként hívéd — asszony. Férje Tiszavölgyi.

Tiszavölgyi? — kérde a király felijedve, s halvány arca még halványabb lőn; mert eszébe jutott miként tartá meg a nőt s Mirzaino szavaira hajolva miként egyezett bele a férfi halálába ha másként a nőt birnia nem lehetne... Eszébe jött minden, minden. Feltámadt keblének jobb érzete, s önkénytelen sohajta: Szegény, szegény Tiszavölgyi!!

Igen Tiszavölgyi. — Azért tanácslom bocsásd el a nőt. Ne tetezd újabb bűnökkel vétkeid midőn isten büntető karja sujt. Lásd isten most is haragvó ostorát subogtatja feletünk, s csapást, átkot szór a hozzá felküldött imádságra vissza.

A király gondolkodék...

Hívjátok be Tiszavölgyit — szólt környezőihez kevés idő múlva kedvetlenül.

Ne gondolkodjál! ne habozz uram király! midőn a rozsat helyre hozni akarod, — szólt alázattal a szerzetes. — Kell hogy elbocsásd a nőt... Ha önleked nyugtatásáért tenni nem akarod, élted és széked biztossága is elég ok arra, hogy vissza ad őt a szabadságnak s férjének...

Hogyan érted azt? — kérde megrémülve a király.

Ugy! — hogy Mirzaino a közvessélyt felhasználva, elened látá a népet; s a nép nagyobb része véle tart.... Összecsüdüdött ellened; mert míg mindenedet enőre halmazod — miként a gyülelész nép között Mirzaino, s most utána a nép tág torokkal hirdeti — addig a népet éhen hagyod veszni.

— Mirzaino!? az álnok kigyó! — szólt indulattól remegő hangon a király, s arcában, melyet a harag vörösré

festett leírhatlan keserűtség tükrözé magát. — Keblemen nevelém fel őt... s most engem már meg leghalálosabban, — ezt nem vártam, — szívem vére szomjuhozék, mert már keblem melegétől elég erőssé váltak fogai....

De igaz-e a mint szólas minden....

Esküszöm!!! — — —

Tehát elbocsátom őket. Megvólók a kedves virágtól, melyet keblemre nem tűzhettem, úgy sem soha megvólók, habár szívem megtörik is az elválás alatt — mondá a szerzetes csnek Péter, s keblét nehéz sohaj emelé. — Nem! nem aka om többet látni, mert az csak nehezené az elválást. A nép és magam boldogsága kívánja, hogy megváljak tőle. — Önmagamért nem, — hisz nekem boldogság volna birni a legnagyobb nyomorban is, de a népet kívánom megóvni a zavartól....

Nyomozások tétettek az összeesküvés felfedezésére s a szerzetes őszinte szavait nagyon is igazolva tünteté fel a való....

Két óra múlva egy utas-csapat hagyá el Péter udvarát fegyveresek kíséretében, kiket a király őrizetül rendelt oda, nehogy a kedves utazókat a nép rakoncátlankodása érje az uton.

A király ablakából nézé a távozókat, s midőn már az észrevétlen közbe nőtt távol miatt őket nem láthatá, gépíleg távozóék el ablakából, s míg szemében egy köny rezge, megható fájdalommal mint utolsó Isten hozzádot rebegé utánuk:

Igazad van Tiszavölgyi! nem hozott boldogságot reám e nő szerelme csak fájdalmat és bánatot. Boldog vagy te — birhatod őt. Ugy adtam vissza, mint tőled átvevém, s mégis nekem — csak fájdalom marad, .. Oh: de e fájdalom is kedves nekem, mert emlék, habár nagyon drágán vásárolt. emlék tőlc — helyette elvivé nyugalmamat....

(Folytatatik.)

Heti szemle.

— A Kisfaludy-társaság harmadik gyűlését tartotta s ez alkalommal új tagokat választott. A lapok mindez ideig nem kapván hivatalos tudósítást a választásokról, aug. elején pedig a társaság rendező gyűlést fogván tartani, melyben már az új tagok is részt veendőék, úgy hisszük nem követünk el indiscretiót, ha hiteles forrás után közöljük a Kisfaludy-társaság új tagjai névsorát, hogy legalább ezek tájékozhatssák magokat. Az új tagok következők: Csengery Antal, Greguss Ágost, Gyulai Pál, Jókai Mór, Kazinczy Gábor, b. Kemény Zsigmond, Salamon Ferenc, Szász Károly, Tóth Kálmán. Mind jelesek, mind érdemesek.

— A „P. N.“ írják: „Zágráb, jul. 23. Tisztelt szerkesztő ur! Végre elérkezett, mint közelebbi levelemben megérintettem, a horvátokra oly szerencsés és élvezetteljes szombat, melyen a magyarok legszebb és legeredetibb operája „Hunyady László“ előadatott; ha hűn akarnám leírni a szombati napot a nemzeti horvát színház előtt, akaratlanul eszembe jutna azon nap Pesten a magyar nemzeti színház előtt, hol a testvér magyarok a szegény horvátok számára akademiát rendeztek; egész nap csak ököllet lehetett a pénztárhoz jutni, és akkor is csak földszinti jegyre lehetett szert tenni, mert zártszék és páholy már három nappal előtte kapható nem volt.

Este a mint a karmester a nyitányt elkezdé, leírhatatlan zsívio és éljen kísérete a zenét; ilyen enthusiasmus a magyarok irányában itt soha sem nyilatkozott, úgy annyira hogy mint a darabban következik, Cilley megöletésének jelenete szakadatlan volt az éljenzés.

Ő excel. magas jelenlétével szerencsételte a magyar előadást.

Ha van érzet, mely közös az embernek az égbeliekkel, úgy ez a háladatosság érzete, melyet a horvátok testvéreik, a magyarok irányában érznek; alig várva a pillanatot, hogy közelebb érintkezhessenek egymással, mint hajdanta.

August 6-ára a zágrábi jogászok pesti divat szerint jogászbált rendeznek és pedig Kacsics híres horvát író műveinek kiadására, a meghívó leveleken e bálra mindenki kéri a nemzeti ruhában megjelenni, és valóban már keveset lehet látni, ki nem lenne nemzeti ruhában. A horvátok és magyarok istene áldja meg e két hazát!

— Megjelent az akadémia által kiadott: „Magyar történelmi emlékek”-ben Verancsics Antal összes munkáinak 5-ik kötete, mely a második portai követséget foglalja magában, közli Szalay László; — Kőváry László Erdély történelme című munkájából a Zápolya korát magában foglaló 3-ik kötet.

— Balkányi Szabó Lajos előfizetést hirdet ily című munkára: „Magyar ősmesék, mint hitregék a magyar nép ajkáról véve s a világtörténettel egyeztetve.” Az előfizetések (1 ftjával) szerzőhöz Debrecenbe küldendők. Az előfizetési fölhívás egyebek közt így szól: e mű sajtószerecsénél fogva a magyar irodalomban még eddig nem hallott dolgokat — magyar nemzetünk ötezer éves hiányzó történetét fogja tárgyalni. — Nagy szavak ezek s ha teljesülnek, szerző nem mindennapi érdemet szerez magának művével.

— A veszprémi gazdasági egylet ülése eltiltatott. Mint tudva van, Festetics Agoston gróf engedélyért folytatott, hogy az alakulóban levő bizottmány aug. 16-án tarthassa szervező gyűlését. A budai helytartóság az engedélyt nem adta meg, s most a folyamodás, a miniszterium elé terjesztetett.

— Veszedelemes tréfa. Egy párisi hajósnak, a ki kitünő uszó, gyönyörű neufundlandi ebe van, a melylyel sokszor uszógyakorlatokat szokott tartani. A napokban a Szajnában fürödén, versenyzett kedvenc kutyájával gyors uszásban és alábukásban. Ezen gyakorlatok közepett a gazda mind a két kezét az eb fejére tette, s erős nyomással viz alá buktatá azt. Néhány másodperc múlva a kutya fölmerülvén a vízszíneire úgy tartotta jobbnak a játékot, hogy majd ő nyomintja gazdája fejét a víz alá, s valahányszor fölmerült a gazda, mindannyiszor visszanyomta az izmos állat első lábával, s oly veszélyesen lelte kedvét ezen multságban, hogy a hajós menthetlenül veszve lett volna, ha szorongatott állapotában más hajósok nem sietnek segítségére, kik már magánkívüli állapotban hozták ki a partra, hol jó időbe került, míg életre lehet hozni.

— Teljesen biztos forrásból értesülünk, hogy a bécsi és pesti lapokban a N.-Kikindán állítólagosan magyarok és szerbek közt történt veszekedés szemtelen hazug kóhalmány, mely bizonyosan azoktól eredt, kiknek érdekében áll, hogy a szeretetben testvérré forrt két nemzetet egymás ellen lazítsák. Kikindán semmi csoportos verekedés nem adta elő magát, mely a szerb lelkészek közbejöttét tette volna szükségessé, sőt mint teljesen bizonyost hallottuk, hogy soha összeférőbb testvériséggel, engedékenyebb kölcsönös szeretettel nem viseltettek egymás iránt szerb és magyar, mint éppen most. Jegyezzék meg azok, kik, hogy a zavarosban hálaszhassanak, a szakadás és viszály konkolyát szeretnék hinteni e két nemzet közé, hogy a közös haza szeretetén sem vakbuzgók, sem az árulók ármányai erőt nem veendék soha. (Sz. H.)

— Nyelvügy Máramarosban. A „P. N.”-ban olvassuk: „M. Szigeten jul. 20. Tanúsággal annak, mikép Magyarhon népei nemzetiségi igényeit a haza közérdekével kiegyeztetni tudják s akarják, tudósítom önt azon hivatalosan constatirozott tényről, mikép felsőbb rendelet értelmében e megyei lakosok kihallgattatni rendeltetvén aziránt, minő nyelven kívánják a községek ügyeiket vezetettetni; — Marmaros-

nak Gácsországgal s Bukovinával határos tisztán román és ruthen elemből álló felső-vissói kerülete f. hó 12-én történt hivatalos kikérdeztetés után egyetértőleg oda nyilatkozott, hogy községi ügyeit magyar nyelven kívánja vezetettetni, — mert e megyének minden irástudója, lelkésze és földbirto-kosa e nyelvet s irodalmat nemcsak érti és tudja, de sőt e megyében azoknak házi nyelve is, s így nagyszerűen megcáfolvák azon újabb statisztikusok, kik e megyében csak 12,000 magyarról álmodoznak, mert e megyében a magyarok száma, — kik magukat magyaroknak vallják, 30,000 számot is meghaladja, s kik e nyelvet nem is beszélik, tagadják azon tételt, miszerint Magyarhonban csak az nem tekinthető magyarnak, — ki e nyelvet nem beszéli. Szöllősi Balázs.”

Temesvári ujdomságok.

* Lapunk 30-ik számának kiadása tőlünk nem függő körülmények miatt egy nappal elkésvén, helybeli tisztelt előfizetőinket, kik e lapot meg nem kapták volna, felkérjük, hogy azt Uhrmann ur műkereskedéséből elvitetni sziveskedjenek.

* A helybeli cs. k. főtörvényszék f. hó 23-án következő körlevelet bocsátott ki:

Miután az 1850 ik évben felállított törvényhatóságok működésének kezdetével, az új igazságszolgáltatás behozatalával megbízott szerb-bánsági törvényszékeknek valamennyi hazai nyelv kellő figyelembe vétele multhatlan kötelességévé még nem tétethetett, minthogy alaposan attól kellett volna tartani, hogy ez által a birói hivataloskodás mindjárt kezdetben az igazság szolgáltatás kárára lényegesen nehezített volna, jelenleg azonban 10 év lefolyása után az akkori ebbeli nehézségek legnagyobb részt elenyésztek, a törvényszéki és államügyvédségi tisztviselők pedig a hazai nyelvekbeni jártasságot kötelességük szerint már megszerezték, ő nagyméltósága az igazságügyi minister ur 1851. évi november 19-én 1537. szám alatt kelt ministeri rendeletével, (közzé téve a szerb-bánsági törvény-behozó bizottmány elnökségének 1851. évi december 15-én 330. szám alatti rendeletével) a szerb-bánsági kormánykerületre kiadott szabályokat a törvényszékek hivatalos nyelvére nézve következőleg módosítani, magyarázni, és kiegyesíteni méltóztatott.

A törvényhatóságok hivatalos nyelvét illetőleg, beléértvén az államügyvédségeket a szerb vajdaság és temesi Bánságban, hol a szerb, magyar és német nyelv az egész kormánykerületben, azonkívül pedig még a román nyelv a temesvári, lugosi, és nagybecskerei kerületben, és a horvát nyelv a nagybecskerei, zombori és ujvidéki kerületben mint hazai nyelvek érvényesek, meg kell különböztetni:

1. A törvényszékek belső szolgálatját és azok hivatalos közlekedését egymás közt, valamint más hatóságok és hivatalokkal, továbbá:

2. azok hivatalos közlekedését a felekkel és községekkel.

ad 1. a törvényszékek belső szolgálatjánál magában a tartományban, valamint azok hivatalos közlekedésénél egymás közt, továbbá más koronaországok hatóságaival és hivatalaival, és a központi hatóságokkal a német nyelv használandó.

ad 2. a törvényszéki hivatalos közlekedésre nézve a felekkel, változhatlan elvül fenntartandó, hogy a feleknek nemcsak meg van engedve, hogy ügyeiket a törvényszékeknek német nyelven; vagy más hazai nyelven, az említett közt, a fenérintett nyelvjárási kerületek határai közt előhozzák, hanem, hogy minden törvényszék is a felekkel való hivatalos érintkezésükben a szóbeli tárgyalásoknál szintugy, valamint az írásbeli határozatoknál, csak oly nyelvvél éljenek, mely az illető felek által értetik.

Ezen tekintetben tehát következő szabályok hozatnak legszorosabb megtartás végett;

a) a feleknek szabadságában marad, minden bár mi néven nevezhető folyamodásoknál, melyeket a törvényszékeknek benyújtanak, a fent körülírt nyelvkerületek tekintetbe vételével, az említett öt tartományi nyelv egyikével vagy másikával élhetni, tehát hogy a szerb-bánsági kormánykerület határai közt a szerb, vagy magyar, vagy német nyelvvel, továbbá a temesvári, lugosi és nagybecskereki kerületben az említett három nyelv egyikével, vagy a román nyelvvel, és a nagy-becskereki, zombori, és ujvidéki kerületben a nevezett három nyelv egyikével, vagy horvát nyelvvel élhessenek.

b) Jegyzőkönyvek a felek szóbeli kívánalmairól, valamint a felek, tovább a tanúk és szakértők kihallgatásáról a birói tárgyalásoknál általában, hasonlóan a német, vagy más megnevezett hazai nyelven felveendő, a szerint, miként az egyik vagy másik ezen nyelvek közül az illető félnek anyanyelvül szolgál.

c) A feleknek kiadandó határozatokban az érintett területi határok tekintetbe vételével a törvényhatóságok a megnevezett hazai öt nyelv közül azt használadják, mely nyelven az illető folyamodás készült, vagy a szóbeli kívánat előhozott, vagy a jegyzőkönyvi kihallgatás megtörtént. Ha sem folyamodás be nem nyújtott, sem szóbeli kívánat, sem jegyzőkönyvi kihallgatás szövegre nem került, arra ügyelendő, hogy a válasz azon nyelven adassék ki, mely az illető félnek anyanyelve.

Ezen rendelet valamennyi törvényhatóságot kötelez és pedig minden határozatra, ítéletre, tudósításra, idézésre és meghagyásra stb. nézve.

d) A mi különösen a peres ügyekben és azokon kívüli birói tárgyalásokat illeti, melyeknél több felek érdekelve vannak, a feleknek szabadságában áll az érintett területi határ tekintetbe vételével, ezen öt nyelv közül egyiket vagy másikat használni.

A törvényhatóságok döntvényei azonban, valamint az azokra vonatkozó indokolások ily esetekben azon nyelven szolgáltatassanak ki, melyen az első kérvény avagy panaszirat, illetőleg a legelső beadvány, avagy az első szóbeli kívánat fogalmaztatott. Felsőbb bíróságok döntvényei és az ezekre vonatkozó indokolások azon esetekben, a melyekben az első bírósági tárgyalások más mint német nyelven folytak, ne csak német hanem még azon nyelven is adassanak ki, a melyekben az első bírósági tárgyalások folytak.

e) Írásbeli beadványokat, melyek ügyvédnek aláírását kívánják, szükségképp német nyelven kell szerkeszteni.

f) A szóbeli végtárgyalásnál, a büntető ítélet kihirdetése alkalmával azon öt nyelv közül az a nyelv használandó közkeletűségük érintett területi határaik tekintetbe vételével, mely a bepöröltnek anyanyelve.

Ha az alperes személyesen nincs jelen, vagy az alperes azon nyelvek egyikében sem jártos, a szóbeli tárgyalásnál, a kihirdetésnél és ítélet kiadványánál a német nyelv használandó, mely esetben a tárgyalásokban tolmács is vegyen részt, és ő által a kihirdetett ítélet a vádlottnak anyanyelvén magyaráztassék meg.

g) A hatóságokkal folyó hivatalos közlekedésre nézve, mi

a hivatalos nyelvet illeti, a községek egyenlő bánásban részesüljenek a felekkel.

Ezen határozatokról valamennyi törvényhatóságok, az ideiglenes közjegyzői kamarák és az ügyvédi választmányok értesítendő, és azoknak ezen rendelet szigorú megtartása kötelességükké tétetik, hogy ezentul egy netán elkezdő eljárás panaszra ne szolgáljon alkalmat.

A cs. kir. közjegyzők és az ügyvédek ezekről az állomási helyükön levő törvényszékek által tudósítandók.

* Gróf Saint-Quentin kormányzó ur ő excellentiája a városi községhez intézett egy iratában megköszöni f. hó 12-én történt fogadtatását, és egyuttal rendeli, hogy miután az ily ünnepélyeknél kívántató egyformaságot nélkülözé, ezentul a császári zászlóknak mindig adassék meg a maguk kitünő helyük. Meg van a magánosoknak engedve, hogy a császári mellett, egy vagy több bár miféle nemzetiségi zászlót kitűzhessenek; a községnek azonban kötelessége, hogy a császári zászló mellett, mely legnagyobb legyen a többiek közt, minden más nemzetiségi zászlót kitegyen. Egyuttal emlékezetbe hozatik a városnak a már régebbi idő óta fenálló tilalom nemzeti tollak, szalagok és rojtok hordása végett.

* Mult szombaton, az az f. hó 28-án tartatott a helybeli testgyakorló intézet nyilvános próbatétele. Ezen intézet ft. Hartl Ferenc felgymnasiumi igazgató ur felügyelete alatt több év óta a legszebb virágzásnak örvend, és ma is olyan nyira volt alkalmunk tapasztalni ezen gyakorlatok jó befolyását a phisikai erő kifejlesztésére, hogy ez alkalommal minden szépet és jót szeretnénk ismételni, a mit már a régiek elmondtak a testi gyakorlatokról. De tán keveset is mondtunk, mert a jó befolyás nem csak a testi épségre szorítkozik; minthogy sokkal valószínűbb hogy a „mens sana in corpore sano“ találtatik, mintsem, hogy gyengélkedő testben önbizalommal bíró, tevékeny lélek lakozzék. A tanítványok a számos közönséget ügyességükkel, fürgeségükkel, és azon jó kedvvel, melylyel a legnehezebb próbák kitüntetésére ajánlkoztak, kellemesen meglepték, és több ízben élénk tapsokra ragadták. Találja a ft. igazgató ur is azon tapasztalásban egyik jutalmát, hogy ezen intézete minden osztályban bir népszerűséggel, és hogy az ő neve köztünk a nevelés ezen ágával mindenkorig elválhatlan marad. Köszönetet érdemel a derék házigazda Fritsch György ur is, ki már évek óta kertjének egy részét ingyen engedi át ezen intézetnek, és ki nyájias vendégszeretettel, az év azon napját, melyen a vizsgálatok tartatnak, anyiaknak oly kedves emléküvé teszi.

* A Reményi Ede fellépte elleni akadályok elhárítatván, tisztelt hazai művésznök a kormányzó ur által engedélyt nyert, hogy f. e. augusztus 1-je és 14-ke közt Temesvárott hangversenyt adhasson.

Szerkesztői távirtda.

Előfizetőink közül sokan lakhelyüket változtatták, a nélkül, hogy e körülményekről bennünk tudósítottak volna. Ezért lapjainkat a posta visszaküldi. Kérjük az illetőket, hogy ily változásról bennünket értesítsenek, minthogy különben az eltévedő számokat nem pótolhatjuk. Vas Boronának. Az ügyes tollal írt cikket közölni fogjuk, azonban azon szokásra is figyelmeztetjük, hogy minden cikk szerzőjének valódi nevét is tudatni kell a szerkesztővel.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

H I R D E T E S E K .

12. sz.

Tanító kerestetik,

(1-3)

ki magyar és német nyelven magánházbán oktatást adhat a felgymnasiumi tárgyakban egy-két figyermeknek. Közelebb tudomást szerezhetni szerkesztőségünkél.

13. sz.

Uj gőzkatlan

(1-3)

jó rézből, és 2¼ lóerőre jutányosan eladatik a Józsefkülváros, uri utca, 233. számú házbán. Közelebb tudósítással szolgál szerkesztőségünk.